

تۆرك يوردى

ناشرى: تۆرك يوردى

مدبرى: آق چوره اوغلى يوسف

۷۴
۵
۱۳۴ صاى ۱۲ جلد ۶ يىل

۱۰ مایس ۱۳۳۳

۱۳۳۳ صاى ۶

صوباسى يالڭىز حاكم سوز اولور.
صدالك هپ كىيلىر ارقىسى
ايڭلر بعضاً بر چوجوڭك شىقىسى.

ابراھىم مودالدى

ترجمه خالار

قانت

[۱۷۲۴ - ۱۸۰۴]

« باشم اوسقندە يىلدىزلى سماء ، قلىمدە قانون اخلاق . »

ايمانويل قانت ، ۱۷۰۴ سنەسى ۲۲ نىساندە (Königsberg) دە دىندار و فقير بر عائله دن دنيابه كلىدى . كوچوكلىكىدىن اعتباراً ، والدىسى اوڭا طبيعتك حسن و احتشامنى كوسترمكك چاليشىردى . دوام ايتدىكى مەكتەپدە ، او زمانك اصولنە تبعاء ، السنە قديمە مطالعە ايتدىرىلىردى . قانت ، مەكىل لاتىنجە اوكرەندى . اون آلتى ياشىدىن يىكرمى ايى ياشنە قدر دارالفنوندە ، بالخاصە (ووافك) فلسفەسى (نيوتون) كىڭىنكىنى تەحصىل ايتدى . سوڭرا حياتى ، زىنكىن چوجقلىرىنە خصوصى درس وىرمەككە قازانسوردى . اوتوز بر ياشىدە (Königsberg) دارالفنونىدە (پريوات دوتسنت) صفتىلە جەمئىيەتلىك ، پىشقولۇرى و فلسفە درسلىرى وىرمەككە باشلادى . پىك ايرىكن ، نظرىلەر ايله اوغرا . شىمالىرى ايجىن اول (Empirisme = مەسلك اختىبارى) نى تەوصىيە ايدردى . بو صرەدە (نيوتون) . اعتراض ايله ، اجرام ، سماويەتك تەشكىل و انتظامىك قوائىن مېخانىكىيە ايله ايضاح ايدىلەمدىكىنى ادما ايتدى و بو بابدە شو نظرىيەسى اوڭە سوردى : « اجرام سماويەتك مەنشأى ، يووارلاق (تەبلوز) لردر . عناصر كائىناتك ، بىررىنە پىك صىقى مەربوط اولىنىدىن . كە بونى قانون طبيعتدە تصدىق ايتىمكەدر . نيوتون بو عناصرى قوجاقلايان بر وجود مطلق واردر . » تلىق قىيىنى ايله تلىق دىنىسى بويىلە مەزج ايله انبىات واجب حقندە اوتەدن برى ايراد ايدىلەككەدە اولان برهانلىرى صاغلام كورمىيەرك ، رد ايتدى . وولف كە مەزھەب نەپىسەندە اعتراض ايله ، دها امين و واضح تالقىلار الە ايدىلە بىلىمك اوزرە فلسفەيە تەخايل اصولىك تطىق ايدىلىسى ايجاب ايتدىكىنى بيان ايلدى . كەندى اعترافى و جەھلە قاتى ، « نصيون اويقوسىدىن اوياندىران (بوم) اولدى . »

روصو ، حسياتك اهمىتى و ايمان ايله فن آردەندەكى فرقى پىك ابى ايضاح ايتىش ايدى . قانتك دوشونجەسنە ، بونك دە چوق تائىرى اولدى .

۴۸ ياشنە قدر (پريوات دوتسنت) قالدى . بر آردەلق شەر مەلىملىكى تەكلىف ايدىش ايدى ، رد ايتدى . نەھات ۱۷۷۰ دە فلسفە مەلىمى تەيىن ايدىلى . فلسفەنىك تەللىرىنى بو يىلدىن اعتباراً قورمغە باشلادى . كەندى افادەسى و جەھلە « ۱۷۶۹ سنەسى اوڭا نور كىتىرمش » ايدى . حقى بوسەندەن اولىكى اثرلىرىنى قبول ايتىمك بىلە ايستەمىز . اونك دىھننە طوغان نور ، شو ايدى : « على العموم بزم ايجىن

تحقیق علم شرائطندن اولان [۱] forme ویرمسیلیر ، تجربه ایدیله بیلدلی دره ، بو فکرینی اطلاع محسوسک فورمی عد اولتان زمان و مکانه تطبیق ایتدی .

تکامل فلسفینک ایکنجی دورده سی ، اون برسنه اوغراشدقدن سوکرا ، بوفکرینی فنی بیلکیلرده تطبیق ایتدی اولدی . عالم محسوس ، حادثه وی در . فقط عقل وفکر واسطه بیله حادثاتی آشهرق (اصل اولان شیء = Ding an sich) لری آکلا به یایرز . عالم فکر ومعنی حقیقی ، عالم محسوس حادثه وی در . اون بر سنه ک مساعیسی نهایتده ، اطلاع محسوس کی ، عقلک ده کنینه مخصوص فورم و شرائطی اولدینی و بونک ایچین تجربه نتیجه سی و محسوساتدن اولان هیچ بر قک بزی عالم حادثه وی نک اونه طرفی کوسترمک قادر اولدینی قناعتی ایدیندی . عقلک تحقیق علمک ده - اطلاع محسوس کی کی - روحک مزج و ترکیب فعالیتلری ایله اولدینی کشف ایتدی . ماهیت علمک یک درین تدقیق ایله نلر اوزرینه استناد ایلدیکنی آرای ودها اونه یه آشامیه جنی حدودلرینی چیردی . عقلک نره لرده صاحب قدرت ، نره لرده عاجز اولدینی کوستردی . عقلک بعضی برلرده عجزینی کوره رک اونک قدرتی حقنده کی امنیتی سار صیامادی . چونکه حدودینی آشاماسی ، قاتنه کوره ، عقلک فطرتی اقتضاسندندر .

سوکرا اخلاق ، بدیعیات و دین اوزرینه اولان افکار فلسفیه سی تکمیل ایتدیرمک ایله اوغراشدی . قانت ، بوتون حیاتی مملکتنده کچیردی . باشقه دیار کورمدی . بونکله برابر وقایع جهان و تکامل قون ایله چوق علاقه دار اولوردی . علوم طبیعی مک طرز ترقیسی و وقایع سیاسی بی تعقیب ایدردی . بونلر اوزرینه ، مصاحبه یی سوردی . آمریکای شمالی و فرانسه اختلاللری ، اونی هیجانه کتیرمش ایدی . بونلری کوره رک انسانیتک اخلاقاً ترقی ایتمکک باشلا دیغنه قانع ایدی .

آثارینی نشر ایتدکن سوکرا ، شهرتی اوزاق افلرده چالقانیور و اوزاقلردن اوکا زیارته کلیور لردی . بویوک فرم دریقک الک نفوذلی ناظری (تسلیم) قاتی چوق تقدیر ایدیوردی . دارالفنونه و یردیکی درس لرک نوظلری ، کنینه کوندرمسی رجا ایدردی . ناظر ، قانتک فلسفه سی مطالعه ایتمکده وقت بولیوردی . بویوک فرم دریق ایسه کنجاکنده (ورف) ک فلسفه نه طرفدار و اونی اوکره مش ایدی . بده وولتره التحاق ایلدی .

قانت ، بویوک فرم دریقک زماننده یاشامسندن نمون ایدی . چونکه فرم دریق ، حریت افکاره رعایت ایتمکله برابر حکومتی دهر بر ال ایله اداره ایدیور ، دییوردی .

فقط متعصب اولان ایکنجی فرم دریق ویلهام ، حریت افکاری منع ایتدی . الهیات ایچین شدلی ، سانسور وضع ایلدی . قانتک اثرلری نشر ایتدکن منع ایدلسی بیله دوشونولدی . اولاً موفق اوله مامشردی . لکن قانت ، فلسفه دینه دار اولان اثرینی نشر ایدنجه ، حکومتدن بر توبیخ نامه آلدی . بویولده آثار نشرینه دوام ایدرسه دها شدلی معامله یه توسل اوله جنی اخطار ایدیوردی . حال بوک قانت ، بو اثرنده خرسقیانلق علیهنده برشی دیمیوب ، بالعکس خرسقیانلق ایله طبیعت بشر

[۱] بیلکی نک احتوا ایتدیکی شیئه ماده ، فکر بو مواد آرمسنده مشاهده ویا تأسیس ایتدیکی مناسباته

Forme دینلیر .

وعقل آرد سنده کی مناسباتی تدقیق ایدیوردی. قرال و حکومتی، یتیمش یاشنه گلش اولان بو بویوک فیلسوفه، بویله حرمتسز لکده بولدی.

قانت؛ قراله یازدینی جوابنامه ده، حکمداره اطاعت تبعه نك وظائفندن اولقله بو موضوعه دأر بردها برشی یازمیه جغنی بیلدیوردی. بونکله، ایکنجی فرهدریقک حکمدارانی قالمیچه تکرار یازه جغنی ملاحظه سنی ده قلمک کیزلی برکوشه سنده صاقلایوردی.

وقتا که بر قاج سنه سوکرا ایکنجی فرهدریق ویلهام تولدی؛ خانی دها حر بر مسلک تعقیب ایتکه باشلادی. او زمان قانت، فلسفه دین حقنده کی تدقیقاتنه دوام ایتدی.

عمرینک نهایتنه طوغری قانت، دماغ خسته لغنه طوتوله رقی حافظه سی ضایع اولدی. خسته لقندن درین بر اضطراب ایچنده ایدی. بونکله برابر راحت بولچه یینه چالیشمغه اوزمیردی. فقط بو زمانکی آنارنده اولکی قدرت موجود اولیوب بر جوق تکرار لر آرد سنه صیقشمش بر قاج افکار دایماندن عبارت در.

قانت ۱۲ شباط ۱۸۰۴ ده تولدی. مزار طاشنده شو عباره یازیلی در: «باشم اوستنده بیلدیزلی سماء، قلمده قانون اخلاق». او، شویله دیردی: «باشم اوستنده کی بیلدیزلی سماء، قلمده کی قانون اخلاق قارشوسنده روح دأتما حرمت و تقدیر حسن ایدر».

حیاتنده کی انتظام، ضرب مثل اولمشدی. هر کون عین زمانده کوچک بر نترمه چیقاردی. برکون چیقما مشدی؛ قومشولری حیرته دوشدی؛ مکر او کون کنده، روصونک ایمیلی واصل اولمش. سکسان سنه ک اوزون و آسوده حیاتی، تفکرات فلسفیه ایچنده کچیردی.

* *

قانتندن اول، (نصیون) مسائل فلسفیه یی حل ایچین (عقل) ی قوللانیورلردی. (شکیون) ایچه مسائلده بو اصولک موفقیتسز لکینی کورده رک عقله حل ایتدیکی شیلره اعتماد ایتن اولدی لر. نصیون، عقله اعتمادده افراطه، شکیونده اوکا اعتمادسزلغنده تفریطه وارییورلردی. هیچ کیمسه، اول امرده عقلی تدقیق و مناقشه یی دوشونماش ایدی. بو فضل تقدم، قابته عأدد در. قانت، اول عقلی مناقشه ایله نرمه قدر ایره بیلجکینی و اوته سنه کچمه چکی حدودلری آردی. و نتیجه ده اشیایی، بذاتم اولدقلری کی دکل، فقط بزه کوروندکاری کی بیلدی کمزی و روحزده بیلگی نك شرائط ضروریه سنک قبلی (= a priorie) اولدغنی سوبلیدی. حواس و اطلاع واسطه سیله الله ایتدی کمز بیلگی لر، بزه انجق دئاتی ایضاح ایدمه بیلیر، (اصل اولان شی = ding an sich) ی دکل. بناء علیه بیلگی من مطلق اولیوب نسی در.

قانت، اخلاقی، انسانده موجود وجدان اخلاقی اوزرینه استناد ایتدیرر. بو وجدان اخلاقی، انسانک (اصل اولان شی) نی جمله سندندر. چونکه قانت کورده انسان، عالم مادی ایله اولان علاقه. سندن دولای حادثه (= فنومن) به، عالم معنوی ایله اولان رابطه سندن دولای ده (اصل اولان شی) نه عأدد در. بناء علیه انسان بو صورتله ایکی عالمه مربوط در.

بربرینه ضد (اصل اولان شی) ایله (فنومن) ک فصل برلشه بیلدیکی قانته سورولسه، بونی

هیچ بر فانی نك آ کلامیه جغفی سویلر .

وظیفه یی ، وظیفه اولدینی نقطه نظر دن یایی توصیه ایدر . اک بویوک اییلکار ، سئل ، شرف ، الخ ایچین یاییلمش ایسه اونلرده بر فضیات کوره من . و او صورتله حرکت ایست که دستور حرکت کائناتک اراده سنه موافق اولسون ، دیر .

اردا کوره انسانک ، حیوانلرده فرقی برغایره وصول ایلدیر . التیمی ایدر . فایده سنه رفضدیر . بر فرد اولور ، انسانیتی شخصنده رذیل اتمک در .

انسان ، دهرانه اخلاقیه مالکیتی ایلدیر . مملکت درجه سنده بویوک ایله ایدر . یاییلمش . باشقونک مضرورنده حقیر طریمور ، تذلل بر وظیفه دکل در . بو تذلل بر منفعتی تأمین ایچین ایسه مرایینک رهنمایت ارشاد ایلرله اولور .

اولسه ده اولور ، قییلندن اولان شیرلر ایچین باشقونلرینک اییلکینی قبول ایتمک ، متین اولیکزه دیر . روسو ، انسانک قیمت ، ذکاسنک پارلاقلغندن زیاده حسیاتنک درینلکی ایله اولجیوردی . قانت ، انسانی تقدیر ایتمکی روسودن اوکرمندی . کندلی اعترافی وجهله ، مقدا عوام دن نفرت ایدردی . سوکرا اولرله قارشی درین بر محبت بسلیمکه باشلادی . و بو حسن ، اوندی عمرینک نهایتته قدر قالدی . قانت ، تاریخچه و تجارتنه باقورق فطرت بشر حقنده بدین ایدی . فی الحقیقه انسانک محنة عالمده ظهوری ایله فجیع منظره لر قاروشونده قالدی . انسانلرک بر لرلرینه یایدقارلی فاقلر ، طبیعت طرفندن کوردکلری ضررلری چوق یجیدی . مع مافیه ، قانت کوره ، بشر ، بنه تکامله طوغری کتمکده در . چونکه فردلرک شعوری اولقسزین ، جنس بشرک مقصد طبیعیه سنه طوغری بر تکامل وقوعه کلکده در . بو مقصد طبیعی یه ایسه جدال ، کوتولک و بدبختی ایله واصل اولنقده در . بو فاقلردن افراد شعوردار اولوب اولمیدی یی یلکده دوشونمز .

قانت کوره فردک شرائط موجودیتی ، جنسک کندن باشقوردر . فرد ، انسیاقارینه صادق بر حیوان اولورق جماعتدن اوزاق ، مزوی قالیرسه تکامل ایدر . یاییلمش . فقط عاقل اولدینی نقطه نظر دن انسانک استعدادات حقیقیه سی ، انحق جنسک موجودیتی ایله انکشاف و تکامل ایدر . یاییلمش . عقلک تکمیلی بر چوق انسانله متوقف در . زیرا صنعت درین و اوزون ، حیات ایسه قیصه در . بر نسلک مساعیسندن سوکرا کی نسلک استفاده سی ایله در که ترقی آدیملری آتیلر یاییلمکده در .

فقط ترقی یه طوغری آتیلان بو آدیملر - مادام که اصل مقصد واریلامش در - فرد ایچین ، حال طبیعی نك حیات انسیاقیه سندن چوق دها دیکنلی واضطراب آوردر .

اگر مقصد ، فردک سعادتی اولمش اولسه ایدی ، آدمک حیات انسیاقیه فردوسده قلمسی لازم ایدی . بر کره حیات انسیاقیه ایله قطع علاقه ایدرک - که قانت کوره کتب سناویه کی آدمک جنتدن اخراجسندن مقصد بودر - عقل یولنه کیلرکدن و اوقی دهر ایدیندکدن سوکرا ، بونکله قازانیلان بیلگی لر ، انسیاقک یرینی طو تاییلمک ایچین نهایتته قدر کیمکدن باشقوردر . بو حالده فردک مقصدی ، حر بر فعالیت واسطه سیله سعادتی تأمین ایتمک اولور . بونی ساحة حقیقه

چىقارە يىلىمك ، خىر و طىندا شىلدن مىركىب بىر جىمىت تىشكىلى ايله در . « صالح دائىمى ، عنوانى ائرنى ،
« بىر يوزىندەكى بوتون حىكومىتىلر بىر شەرك بىر (قونفەدراسىيون) تىشكىل ايتىمىكلە مۇئارەپلەرك اوڭى ائىر .
بىلىر ، دىر .

بىر جىمىتدە فردىك خىرىت فەئالىتى ، دىگەر فردىلەك خىرىت فەئالىتى ضررىدە ايتىمىز سە او جىمىت
تەكىل ايدىر . جىمىت خالىندە ياشامىقلە انسانلار ، بىر بىرلىكلە دائىما مۇئارەپە درلر . بىر جىمىتلىك افرادى
بىر بىر سە ، حىكومىتىلر كىلايكىرىنە مۇتاج ارلدقلىرى خالە خىرلىرى سىبىلە ھىچ بىر زىمان ائىلاف
ايدە مىزىلر . فقط آدم اوغللىرىنە ، بو عدم ائىلاف لازىم در . چونكى بونىسز ، مىلكات بىش تىكاملە
فرىت بولە مىزدى . بو عدم ائىلاف سايە سىندە دركى رىقابىلر ، سىلر ، اختىراىلر ، ائىل سىبىلە ھىر درلو
ترقىيات حىصول بولمىقدە در . اورماندەكى آفاچىلر ، دىھا يوقارىلە ھىرلايەرق آشاغىدە قالانلرى ھوا
و ضىادن مىرۇم ايتىمكى اوھىراشىر ؛ بو سورتلە حقىقەتە دىھا زىادە بويۇر و كوزللىشىلر . ھىر مىدنىت ،
ھىر مىنعت ، ھىر تىشكىلات ، مۇئارىر جىمىت و انسانىت تىمىلات نىمە سى در .

بونىكلە برابر انسانلر ايتىمكى بويۇك فەئالىت ، ترقى و تىكاملە اىصال ايدىن دىكىنلى يوللردە كىزىل در .
حىيات ائىساقىدەن ، طرىق عىقلە سلوك دورەلرى چوق اصطرابىل در . بونىك ايتىمكى دركى روضو ، حىيات
و حىشت ايلە حىيات مىدنىتىك سىزىندە قالغى ترحىج ايدىيوردى .

قانت ، دىنى ، وجداندەكى قانون اخلاقى اوزىر سە استىداد ايتىد بىرر . مادامكى انساندە بوقانون اخلاقى
وار ، بناً عىلە شو اوج شىتىك تىحقى لازىم در . بىر نىجىسى ابدىت رۇح ، چونكى انىق نامىشاھىلك ايتىندە
دركى ارادە ، قانون اخلاقى ايلە نامما آھىنكىدار بىر حالە كلە بىلىر . ايتىنچىسى ، اخلاقىك سعادتى مىتىج
اولىسى . فضىلت ، سعادىت ايلە ايتىزدر . حالو كى بو عالمە فضىلت بىمىضاً تصادفى اولارق سعادتى مىتىج
اوليور سەدە على الا كىتر فاضلى ، مسعود كوردە مىورز . بونىك ايتىمكى فضىلتىك سعادىت ايلە نىتىجەلندىكى
كوسترمەك بىر عالمە كرمەكلىمىز ايتىجاب ايدىر .

اوتىنچىسى ، تا كرىنىك وارانى . چونكى فضىلت ، كىناى كىندىنە سعادىتە مىنجر اولە مىز . فضىلتى ،
سعادىت ايلە تىوېج ايدەك بىر تا كرى وادىر .

بونىكلە برابر تا كرى و رۇح مەھوملرىنى مەلۇمات قىيە مىزانە ادخال ايدە مىز . بونلرى انىق
ايمانمىزلە بىلىر . كرك قون ، كرك مافوق الطىبىيات اونلر حقندە بىزە ياهىچ مەلۇمات وىرە مىز و يا خود
نە اولدقلىرىنى تىلما كوسترمە مىز . قانت ، « مۇمىن اولە يىلىمك ايتىمكى ھى شويىلە بىر طرفە براقدم ، دىر .
چونكى اصلاً باشقە باشقە اولمىزلىك ، سەمى ايمانە عروجدە ، ھى رەھب اولە مىز .

قانون اخلاقى ھە ماللىك اولوب دە دىنى اولمىان كىمىسەلر حقندە قانت شويىلە دىر : تا كرىنى و حىيات
اخروپەنى انكار ايدىن و بونىكلە برابر وجداندە قانون اخلاقى ھە ماللىك اولان آدمىلرە تصادفى ايدە بىلىر .
بوانسانلر ، قانون اخلاقى لىرىك بوتون قوتىلە ارزو ايتىدىكى شىلرى نە حىيات حاضىرە ، نە حىيات اخروپە
ايتىمكى بىرشى او مەيەرق بلاغرض ياقىمىقدە درلر . فقط بونلردە قانون اخلاقىك مىنبى دىن اولمىدىقندە ،
واسىل اولمىق ايتىدىكى مەقسەدە ، ساغلام و ثابت قانونلر واسىلە سىلە كىرە مىزىلر . اونلر مستقىم ، ھىلم ،

کر مکار اولمیرینه رغماً نفسلرنده دائماکذب و تزویر حرص و طالفلرلی قهاریر. برهیز، مادی و معنوی اضطراب ایچنده یاشارلر. قانون اخلاقی نك منبى، دین دکلسه او قانون مقدس هیچ بروقت اوزو ایتدیکی نقطه یه صعود ایده من.

۱۲ جنوره، ۲۸ شباط ۱۹۱۷

م. رمی

مکتوبلر و جوابلر

محترم بخور اسرائیل افندی،

قاموس فلسفه حقنده کی مطالعاتکیزی تورک یوردنده او قودم. قاموسک برنجی جلدینی باشند ماشه او قودیتکیزدن امینم. فقط کمال سرور و ممنونیت ایله اعتراف ایدیورم که بنم - فلسفیانه داتر - سویله دکلمی سزک قدر مرادجه آکلایان برآدمه تصادف ایتهدم. بوندن طولانی ممنونم، چونکه بو اوزون ایش هر هانکی بر مانغه محتمله حیولایتیله - فرضا خسته لاق سبیلله - سکتیه اوغرایه حق اولسه، اکلانی کال امنیتله سزه حواله ایده بیلیردم و او تقدیرده هر بحثک بللی باشلی برایکی نقطه سنه داتر اشارت ویرمککم کفایت ایده ردی، سز او بجنی بنجه مطلوب اولدوغی صورت اوزره اداره ایده بیلیر ایدیکیز - بوندن امینم، چونکه نقطه نظرمی لایقيله کشف ایده بیلورسکیز. بنی بو قدر اینی طایبق و آکلامق ایچون بنمکه یک صمیمی (قفادار) اولمق کر کدر - ایشته سز او یله بر دوست اولدوغکیزی اثبات ایدیورسکیز. اونک ایچون سویله دکلمی - ایسته دیگم کی - اکلامش سکیز. حتی ایراد ایتش اولدوغکیز مثالدرده اکهمم نقطه لری ابراز ایتش سکیز. تشکر ایدم.

قاموسک بعضی قصورلری واردر، و اونلرک ماهیتی، شکلی، اسبابی البته بندن اینی بیلن یوقدر؛ چونکه قاموسک قصوری بنم قصورم دیمکدر. بنده کئدمده اولایه اکیسکار آرار و بوسایه ده ذهنی و وجدانی اکلاله جالیشیرم. حتی دوستلرمدن بکله دیگم اک یویوک دوستاق تنقیددر. مبارز (= Combatif) بر مزاجه مالک اولدوغم ایچون تنقیددن خوشالانیرم؛ بوتون تاریخ حیاتم اثبات ایدرکه سپور (Sport) بنم تربیه مده اکهمم عامل اولمشدر. بو کون جسماً، ذهناً و اخلاقاً نه ایسه، او ماهیت و حیثیت، غایت شدید و سورکلی بر سپور محصولی در. سپورلرک ایچنده دخی اک زیاده خوشمه کیدن نوعی البته (مصارعۀ فکریه) در. اونک ایچون اوکامتنوع وسیله لر احضار ایدن تنقیددن بک خوشالانیرم. یالکیز برشی وار: ترکیه سویلیه ییم، او بونده میز یقچی اینی سوم، چونکه او یونی بوزار. حالبوکه بنجه اصل مطلوب اولان اودر. یعنی بر فعالیت مشمره ایله قوای طبیعی و ملکات عقلیه سزک انکشاف طبیعیسنه خدمت ایتمکدر.

ایشته سزه - صیره سی کلدی ده - بو خصوصده کی اعتقادمی مختصراً سویله دم.

قاموسک قصورلرینه کلهجه، بن یویوک بر حسن صمیمیتله اینی ایدرم که - فکرجه - دیدیکله نیلیمسی ایجاب ایدن نقاط غاضبه یی تنقید ایدنلر بولونسون!.. عقاید فلسفیه (= Doctrines philosophiques)